

v slogu Hajdrihove dobe, in Ravnikov globoko občuten »Vasovalec?« — Književno priložo so imele razen prve številke še: tretja, četrta (Hajdrihu posvečena) in šesta. *Stanko Premrl.*

Anton Grum: **Aleluja!** 10 velikonočnih pesmi za mešani zbor (9 slovenskih in Regina coeli) v čast Kristusu, od smrti vstalemu. Op. 8. V Ljubljani 1913.

Z dovoljenjem preč. kn. škof.-ordinariata ljubljanskega z dne 30. julija 1912, štev. 3007. Založila Katol. Bukvarna. Cena K 1-20. — G. Grum, regenschori pri sv. Jakobu v Ljubljani, nudi s tem svojim delom našim cerkvenim zborom zopet šopek lepih in zelo uporabnih velikonočnih pesmi, ki so priporočila vsekako vredne. *S. P.*

TO IN ONO.

Balkanska vojska.

Londonska mirovna konferenca balkanskih zastopnikov se je končala brez uspeha, in vsled tega je tudi »reunija« zastopnikov vevlasti klavno prenehala. Na vprašanje Odrina se je vse razbilo. Bolgari ne morejo odstopiti od Odrina, in Turki ga nečejo dati. Ko se je jela staroturška vlada Kiamil-paše nagibati k miru, so mladoturki priredili nenaden prevrat v Carigradu, ki je strmoglavil vlado z geslom: Odrin se ne sme odstopiti Bolgarom za nobeno ceno. Enver-bej je na čelu naglo fanatizirane množice vdrl v ministrski svet, pri čemer je bil ustreljen vojni minister Nazim-paša, in še tisti večer je imenoval sultan od revolucionarjev mu diktirano novo vlado. Sedaj naj mladoturki pokažejo, če bodo znali rešiti Odrin! Vsled tega nenadnega prevrata v Carigradu seveda nima več diplomatska konferenca v Londonu pravega pomena, in diplomati odgajajo razpravo. Ker so Srbi svojo vojno nalogo že opravili, so prišli Bolgarom na pomoč pred Odrinom, ki je sedaj od vseh strani obkoljen. Bombardiranje utrdb se je takoj pričelo dne 3. februarja. Poveljnik turških braniteljev Šukri paša pa je izjavil, da bo mesto držal do zadnjega. — Pred Čataldžo si stojita obe vojski nasproti, ne da bi bila katera stran začela boj. Turki so čas premirja dobro porabili in se utrdili v tej črti na vso moč, kajti če bi se posrečilo Bolgarom prodreti vrsto čataldških utrdb, je Carigrad njihov. Oddelek turške vojske, ki se je izkrca na polotoku Galipoliju, bi bil postal Bolgarom nevaren, ako bi jih bil prijel od strani. To so pa Bolgari preprečili in potisnili Turke v ta ozki polotok. Utrjeni Bulair je po vroči bitki prišel v last Bolgarov, ki upajo, da bodo kmalu zavzeli čataldške utrdbе, kar bo seveda največjega pomena. V Carigradu so pobiti, ker ne morejo dobiti posojila. Vlada hoče že zastaviti sultanove dragocenosti... Skader se še drži. Z velikimi žrtvami so Črnogorci vzeli Veliki in Mali Bardanjol, a glavne utrdbе, zlasti strmi Taraboš, se še drže. Ako ne bi Črnogorci do konca vojske Skadra vzeli, bi bila njihova pozicija jako oslabljena; zato so jim prišli tudi Srbi na pomoč. Avstrijska diplomacija se poteguje še dalje za samostojno Albanijo, kateri hoče priklopiti tudi Skader kot glavno mesto. Rusija hoče baje Skader prepustiti Črni gori. Albansko vprašanje je sploh najnejasnejša stran sedanjega položaja. Nihče ne ve, kje bodo meje te nove države. — Pri londonskem posvetu zastopnikov vevlasti so se pokazale v nazorih držav take razlike, da se je mednarodni položaj poostiril. Simptomatičen za sedANJI položaj je izredni diplomatski

korak cesarja Franca Jožefa I. Naš cesar se trudi ohraniti mir, in je že večkrat jasno izjavil, da ne mra vojske. Poslal je kneza Hohenloheja v Peterburg k caru Nikolaju II. z lastnoročnim pismom v tej zadevi. Odgovor, ki ga je odposlanec prinesel na Dunaj, ni znan. Pač pa je car Nikolaj takoj demonstrativno izrekel javno priznanje prirejevalcem »slovanskih banketov« v Peterburgu, ki so baš zadnji čas objavljali jako bojevite sklepe, in nekaj dni pozneje se je pet ruskih armadnih zborov pomeknilo bliže k avstrijski meji. To niso znamenja miru.

SULTAN MOHAMED V.

Nekaj misli in predlogov o našem prevajalnem slovstvu.

»Slovenska Matica« je pred kratkim sklenila organizirati prevajanje iz tujih svetovnih slovstev. Ker pa vrši predpriprave s hvalevredno natančnostjo, ni še tako hitro pričakovati pozitivnih predlogov; ti pa so že sedaj nujno potrebni, ker se na eni strani tratijo moči naših prevajalcev, na drugi strani se pa prevajajo tudi taka dela, ki nimajo nobene literarne ali kulturne vrednosti, marveč služijo protiverskim in protinavnim tendencam.

Slovenski narod je zdrav in si ne želi take hrane; vrhutega je naloga vsakega v resnici kulturnega delavca, da dvigne nivô in pa bogastvo našega prevajalnega slovstva, ki mu zelo primanjkuje dobrih pripovednih del, priznanih v svetovnem slovstvu.

Saj nas čaka še toliko neporabljenega gradiva! Naj mi bo v naslednjem dovoljeno, opozoriti na nekatere umotvore svetovne pripovedne umetnosti, ki se pri nas še niso preveli. Kar tu navajam, ni nikakor popolno, a vendar utegne služiti našim založnikom.

I. Iz bogate **angleške literature**, ki se odlikuje po živahnosti in zanimivosti dogodov in slik, omenjam predvsem Bulwerja, čigar »Rienzi« imamo preloženega. Še bolj bi zaslužilo prevoda njegovo svetovnoznano delo: »Zadnji dnevi Pompeja«, ravnotako tudi: »Eugen Aram«, »Pelhan« in »Caxton«. Od znamenitega Dickensa imamo prevedeni večji deli: »Oliwer Twist« in »Dve mesti« v izvrstnem župančičevem in Izidora Cankarja prevodu. Zelo priporočati pa bi bilo za prevod še njegove »Pickwick Papers« in krasno povestico: »Božični večer«. Thakerayev »Vanity fair« ne bi smel manjkati v naši prevodni

ZRAKOPLOVSTVO V BALKANSKI VOJSKI.

Bolgarski general Jankov čestita zrakovplovcu Karančevu.

literaturi, enako Kingsleyeva »Hypatija«, ki slika na krasen način boje kristjanov v Aleksandriji. Od slavnega Disraelija imamo — samo — »Vstajo Skander bega«; njegovi glavni deli »Vivian Grey« in »Sybil« pa sta nam še nepoznani.

Zelo zanimivo čtivo so Wellsove fantastične povesti: »V letu kometa« in »Bodočnost Amerike«. Naše ljudstvo bi jih kar požiralo. Od Ridder Haggarda imamo sicer »Dekle z biseri«. Zelo želeli bi bilo, da se njegovi glavni deli: »Benita« in »Fair Margareta« prevedeta. Od Irca Aug. Sheehana imamo njegovo »Dolino krvi«; priporočal bi pa še njegovi deli: »Luka Delmege« in »Moj novi kaplan«. Izmed najnovejših je Conan Doyle po svojem »Sherlock Holmesu« tudi pri nas znan. Žal, da se povest: »Pes iz Baskervilla«, ki je bila v »Slovincu« prevedena, ni priobčila v posebni knjigi. Morda se da to še naknadno popraviti, ker je ta povest v resnici ena najzanimivejših izmed vseh Conan Doylovih. Skoraj

prepridno se prevaja pri nas zastarele romane Dumas star., — menda jih bo z »Akto« vendar dovolj; — pač pa bi priporočali, da se naši prevajalci spominijo častitljivega Walterja Scotta (»Waverley«, »Nevesta iz Lammermoora«), ki je bil v mnogem vzor našim Jurčičem in Kersnikom. Slednjič ne smem pozabiti izbornih povesti Wallacejevih; njegov »Ben Hur« je preveden in menda že v 2. izdaji izšel. A tudi njegov roman (»Le fair good«) o poginu indijanskoazteške države Montezumove v Mehiki je poln najzanimivejših prigodb. Zaradi popolnosti omenjam še Oskarja Wildeja, ki je zelo v modi, ki pa bo našemu narodu precej tuj ostal (»Slika Doriana Grey«, »Saloma«).

II. Kar se tiče **francoske literature**, omenim predvsem Viktor Hugonovo romantično »Notre Dame de Paris«; od starejših Francozov naj bi se preložila izvrstna satira Le Sageja »Šepavi skrat« (Le diable boiteux) in pa Meriméejeve novele, predvsem mična »Carmen«. Ena najkrasnejših povesti je Flaubertov »Salambo«, ki slika zadnji boj Kartagine proti Rimljanom; literarnim gurmandom (ne pa ljudstvu) bi ugajala njegova »Madame Bovary«. Potem je omeniti Daudeta z njegovimi izrednimi deli: »Pisma iz mojega mlina«, deloma so že objavljena, »Fromont junior in Risler senior«, »Nabab«; njegov »Tartarin iz Tarascona« je sicer preložen, a ne tako, kakor zasluži, menda je tudi že pošel. Bourget nam je znan po svoji »Razporoki«; zanimiva je tudi njegova lepa povest: »Obljubljena dežela« (La terre promise). Od Anatola Franceja bi toplo priporočal za prevod njegovo globoko novelo: »Krivda Silvestra Bomarda«. Od modernega Huysmansa pa njegov roman: »A rebours«. Od Emila Zole poznamo eno glavnih del: »Polom« v dobrem Levstikovem prevodu; ne bilo bi odveč, da se prevede njegov socialni (protialkoholni) roman »Ubijač« (L'assomoir) in da se priobčijo njegove »Vode naraščajo« v knjigi. Tudi od moralno pedagoških spisov François Coppéeja bi kazalo kaj prevesti; on je predstavnik takozvane rodbinske literature med Francozi. Končno omenim še Maupassanta, Maeterlincka in Prévosta, ki pa ne pišejo za široke plasti naroda, ampak le za gotove, socialno precej dozorele razmere in kroge.

III. Kar se tiče **italijanov**, smo s prevodi zelo na slabem. Prvi del »Nebeške komedije«, »Zaročenca« (Manzoni), De Amicisa »Srce« in par novel Fogazzara in Verge (v Ljubljanskem Zvonu) to je menda vse, kar imamo prevedenega od njih. In vendar bi zaslužila »Nebeška komedija« Dantejeva, da se jo zvrši in izda v knjigi, ravnotako bi zaslužila naša nazor-rojakinja Matilda Serao (žerjav?) več pozornosti. Sicer pa rad priznam, da italijanska literatura nikakor ne dosega dosedaj omenjene angleške in francoske in da nudi ona morda najmanj slovenskemu narodu sorodnega.

IV. Iz **španske literature** bi bil Cervantejev »Don Kišot« še vedno vreden, da se ga prevede, razentega so povesti pisatelja Coloma zelo priporočljive; eno, »Juan Miseria«, imamo že prevedeno, priporočal bi pa še njegove: »Malenkosti«, »Pomota« in »Za kulisami«. — Najbrže je še kaj drugih novejših del — ki mi pa niso znana — vrednih, da se prevedejo.

V. Glede **nemške in skandinavske književnosti** velja pri nas praviloma načelo, da ju čitamo v nemškem jeziku, zato jih ne omenjam na tem mestu; kvečjemu da bi se Björnsonove krasne kmetske novele za naše ljudstvo prevedle.

VI. Od **Slovanov** izločim Hrvate in Srbe, ker njihovo pripovedno slovstvo (Šenoo, Tomića, Gjalskega) čitamo lahko v njih jeziku. Samo glede srbskih narodnih pesmi bi bilo zelo želeto, da se tiskajo v latinici in postanejo tako dostopne tudi našim širšim slojem. Saj so vendar tako krasne, da je tudi celo Goethe že pred 100 leti njih krasoto spoznal in jih celo prevajal.

Od bolgarskega slovstva ne poznam nič, kar bi bilo svetovnoslavnega.

Zato pa bi tem nujneje poudarjal potrebo, da se obrne večja pozornost **češki literaturi**, posebno Svatoopluku Čehu, ki je znan po svojih krasnih zgodovinskih povestih, potem Vrhlickemu in njegovim izbornim novelam, dalje Jirasku, od katerega imamo sicer (dvakrat prevedene) »Pasjeglavce«, a bi tudi povesti »Proti vsem« in »Pobratimstvo«

zaslužili, da se prevedeta. Od romantičnega Zeyerja priporočam povest »Amis in Amil« in od Gabriele Preisove njene novele.

Iz bogate ruske literature bi priporočal za čimprejše prevajanje, oziroma obelodanjenje: Andrejev: »V megli«, Gogolja »Mirgorod« in »Mrtve duše«, Gorkega novele in povesti, posebno »Trije« in »Ilija«, Tolstojevi deli »Ana Karenina« in »Vojna in mir«.

Ravnotako nujno je, da se prevedejo Turgenjeva »Otec in sinovi« (slovenski prevod, dokaj dober, je že pošel), Dostojevskega »Razkolnikov«, »Bratje Karamazov« in »Demon«. Tudi Puškinove povesti »Hetmanova hči« (ki je razprodana) ter epske pesnitve »Vjetnik v Kavkazu«, »Cigán« in »Tolovajski bratje« naj bi se prevedle.

Izmed Poljakov imamo Sienkiewiczza skoro v celoti preloženega, in tudi nekaj malega od E. Orzeszkove. Od slednje naj bi se vendar preložilo »Bene nati«, »Avstralci« in »Iskre«. Omeniti moram izmed modernih Przybyszevskega, enega najduhovitejših pisateljev, ki pa bo zanimal pač le literarne gurmande.

Iz svetovne literature, ki je onkraj velike luže v **Ameriki** vzrastla, je imenovati le humorista Mark Twaina in pa kot mladinskega pisatelja Cooperja, ki bi tudi zaslužil, da se prevede za naše mladinsko slovstvo. Ravnotako bi bilo želeto, da dobimo že vendar enkrat »Robinsona Cruzoe« v dobrem prevodu in primerni opremi. Semkaj spadajo tudi Bret Hartejeve kalifornske povesti in pa Jules Vernejeve fantastično-znanstvene povesti. Naši malčki so s primernim čtivom že precej dobro peskrbljeni, a naši odrasli mladini manjka vsepovsod primernege in

zanimivega čtiva v slovenskem jeziku. — Kar sem tu omenil, ni in ne more biti popolno, ker je subjektivni okus povsod drug; zato pa sem namenoma izpustil one pisatelje, ki ugajajo bolj vsled tendence kakor vsled velikosti svojih del.

Organizacijo prevajanja si predstavljam takole, da bi vsi naši literarni zavodi in izdajatelji na podlagi določenega programa, ki bi ga za vsako leto v sporazumu med seboj razdelili, sami razpisavali oziroma oddajali prevode del, ki jih oni sami določijo, ne pa, da bi od slučaja do slučaja šele čakali, da pride kak predlog prednje. R. Gradovin.

NORADUNGIAN.

K članku: Razstava za cerkveno umetnost v »Dom in Svetu« št. 2, l. 1913. V katalogu razstave cerkvene umetnosti je bilo moje ime tako čudno navedeno in vmešano, da jih je mnogo verovalo, da sem jaz začetnik oltarja, namenjenega cerkvi sv. Duha. Mučno mi je, da se to mnenje še danes zavlačuje. Slikar Ferdinand Andri je avtor mozaikov; avtor oltarja pa meni popolnoma nepoznani arhitekt Holub. Torej jaz nimam ne pravice pa tudi ne želje biti v kakršnikoli zvezi s temi objekti. Kar se tiče cerkve sv. Duha, povem, da se je zavrгла moja osnova celokupnega. Kar je ostalo, je zastrupljen kompromis brez glave. Le kripta — vkolikor doslej gotova — je sad odkritosrčnega, neposrednega sporazumljenja med mano in iniciatorjem stavbe. Naj bo to rečeno v spomin, da so komiteji in vmešavanja velikih gospodov v takih zadevah, skoro brez izjeme, kar črvi najsilnejšemu deblu. Kako in od koga se cerkev zakončuje — odkar sem se jaz poslovil — tega ne vem.

Jos. Plečnik.

Naše slike. Rab. Med Kvarnerskimi otoki eden najodličnejših, ki obeta lepo bodočnost, je Rab. Že v stari hrvaški zgodovini je igral Rab svojo vlogo, in v beneških časih je bilo mesto Rab eno najvažnejših postojank na trgovski poti iz Vzhoda v Benetke. Bil je včasih pod hrvaškimi kralji, včasih samostojen, včasih podložen Benetkam, kakor je nanekdo sreča, dokler ni z drugimi otoki prišel pod Avstrijo. Rab se odlikuje pred drugimi otoki po svoji vegetaciji. Gole skale utrudijo oko, ko potujemo ob sicer tako zanimivi in krasni dalmatinski obali. Rab sam ima še svoje gozdove, izborne vinograde in bujno južno rastlinstvo. S pridnim obdelovanjem se da narediti iz tega otoka pravi raj. Kakor je Kuppelwieser na prejšnjem zaničevanem in zapuščenem Brionskih otokih pred Puljem v kratkem času ustvaril svetovnoznan kulturo, tako bi se dala ob vsej naši jadranski obali ustvariti Riviera, ki bi se lahko kosala s francosko ali italijansko. Za Lošnjem je Rab vzbudil pozornost. Dunajska občina je na Rabu že zgradila zdravilišče in vedno pogosteje

¹ Besedilo v Katalogu se glasi: Altar und Altarwand für die von J. Plečnik (in Prag) entworfene Kirche zum heil. Geist in Wien (Ottakring). Gesamtkomposition von J. Plečnik und Ferdinand Andri in Wien. Altar entworfen von Adolf Holub in Wien, ausgeführt unter dessen Leitung von Oreste Bastreri in Wien (Marmorarbeiten) und H. Faustner in Wien (Metallarbeiten). Mosaik entworfen von Ferdinand Andri, ausgeführt unter dessen Leitung von der Tiroler Glasmalerei und Mosaik-Anstalt (Neuhauser, dr. Jele & Comp.) in Innsbruck.